



Kuria vai kannusteita - Millaista tulisi tämän päivän varhaiskasvatuksen olla?

Jyrki Reunamo, Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

12.40-13.20

Iso sali



Kehitysprojektin kulku 2009-2013

2009: Projektissa Hyvinkää, Hämeenlinna, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula Taiwan (Taipei, Keelung, Hualien). Henkilöstön koulutus aineiston keruuseen: syksy 2009

2010: Aineiston keruu: Havainnointi, haastattelu, taitojen arviointi, oppimisympäristön arviointi. Syksy 2010: Datan luokittelu, syöttö, prosessointi ja synkronointi

2011: Kehitystehtävien laatiminen <https://sites.google.com/site/orientaatioprojekti/>

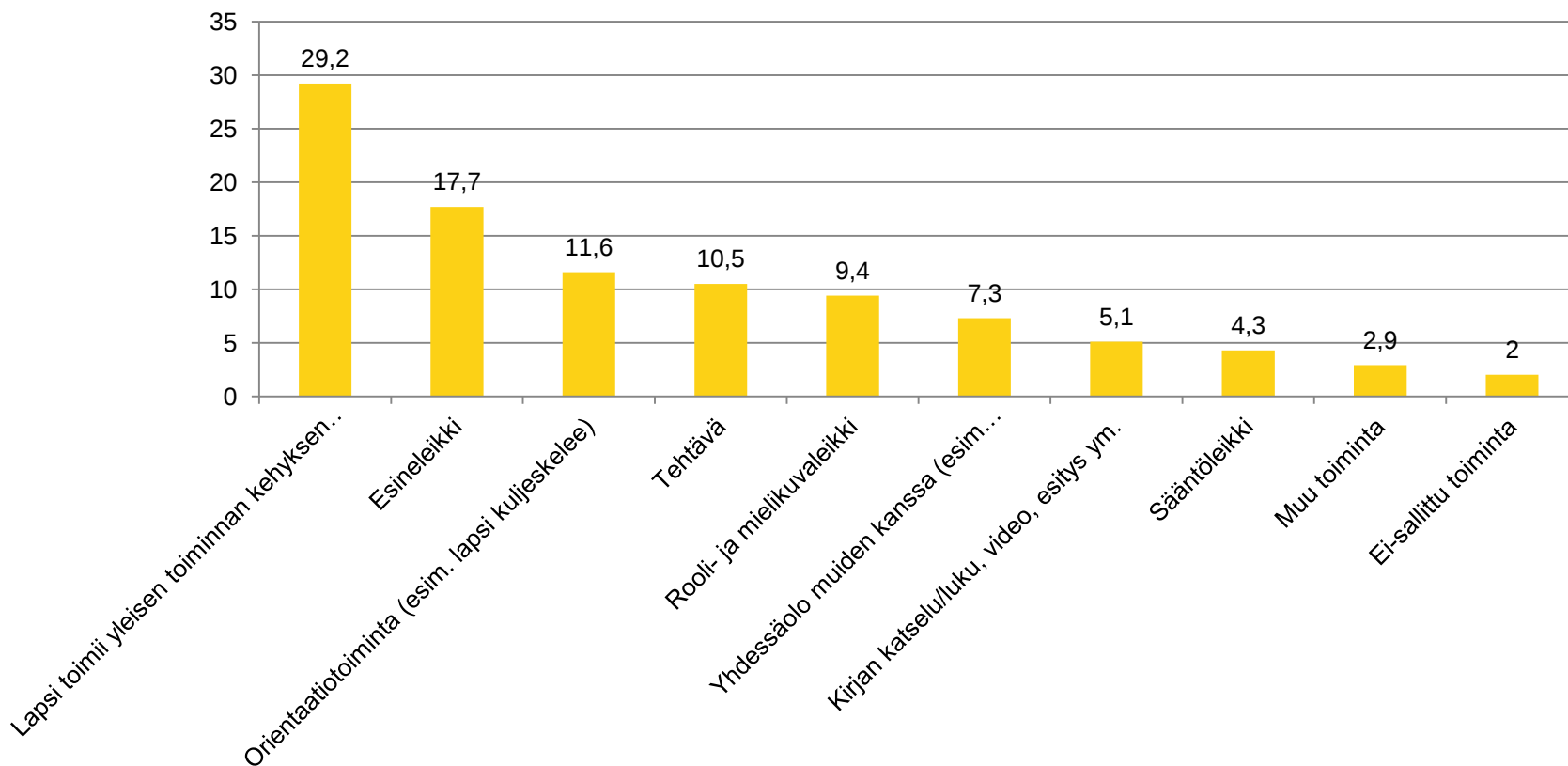
Syksy 2011: 3 vastuuhenkilöä: Mahdollisuudet, kaaos, motiivit. Marraskuu 2011: Oman kehitystehtävän esittely 1-2 muulle yksikölle.

2012: Tammikuu koulutus: Mallit, Helmikuu-huhtikuu 2012: Oman mallin rakentaminen (1 A4), Toukokuu 2012: Mallien julkistus ja esittely

2013: Projektin tulosten saattaminen yleisempään tietoisuuteen (Suomi, kansainvälisesti)



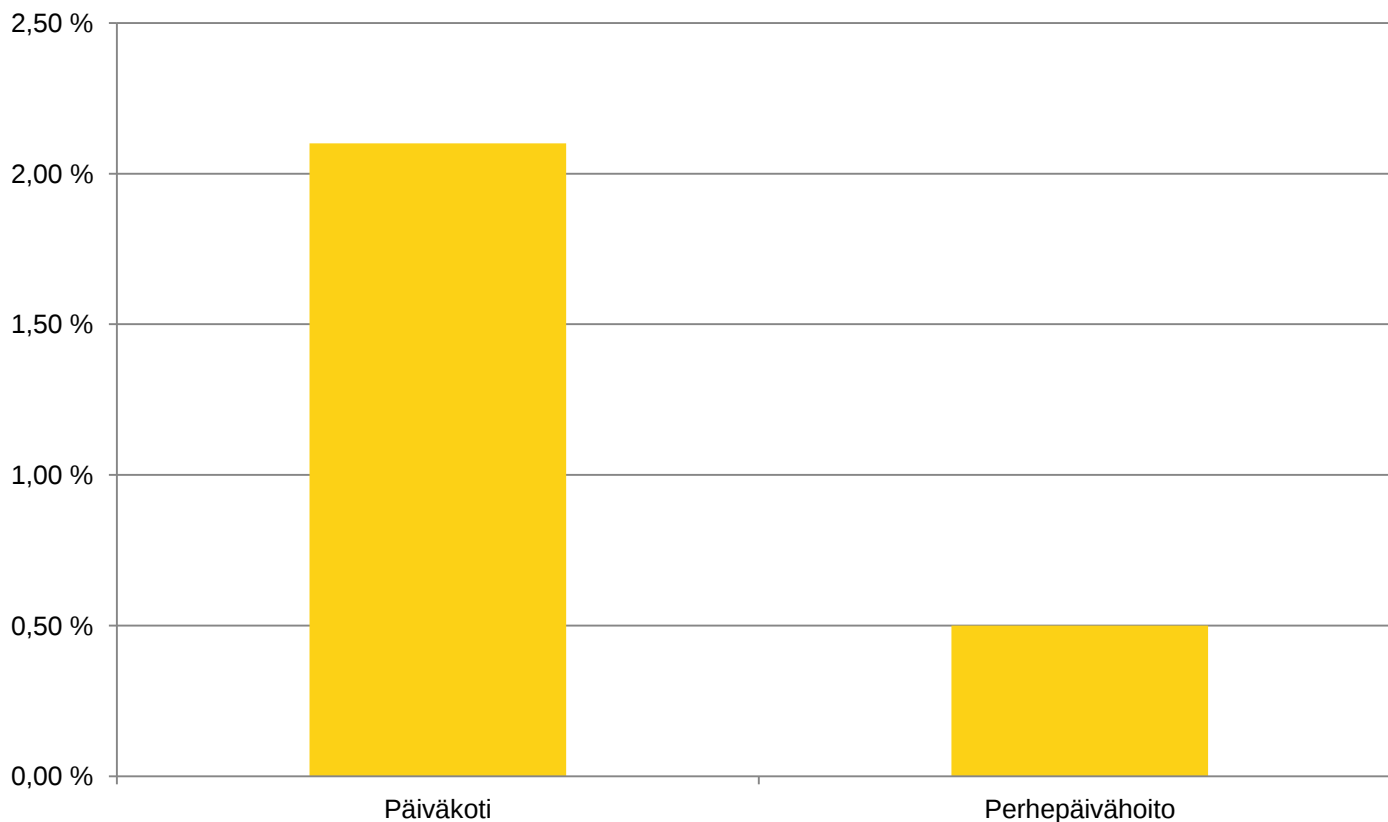
Lasten kielletyn toiminnan määrä klo 8-12 päivähoidossa





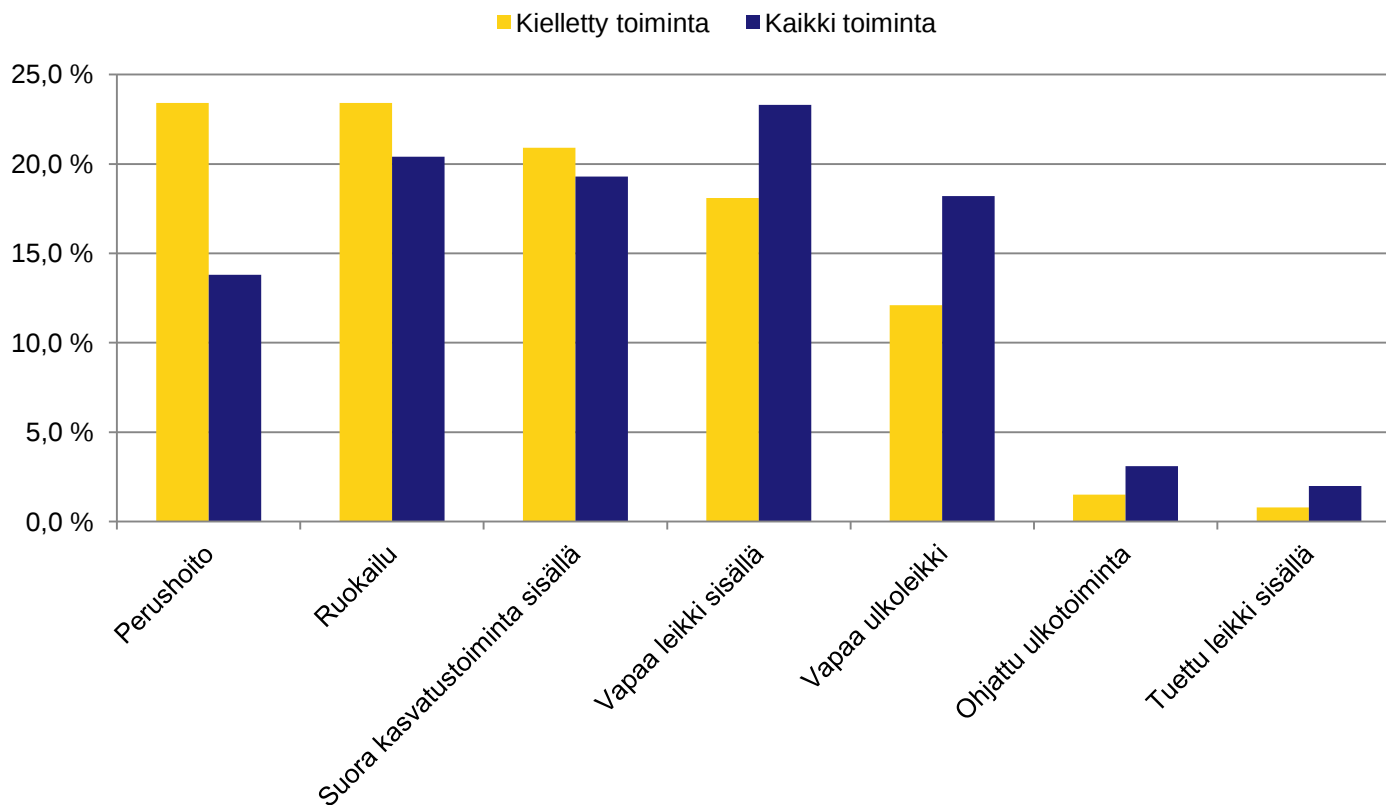
Lasten kielletyn toiminnan määrä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa

Päiväkodeissa oli yhteensä 392 havaintoa kielletystä toiminnasta, perhepäivähoidossa vain 6



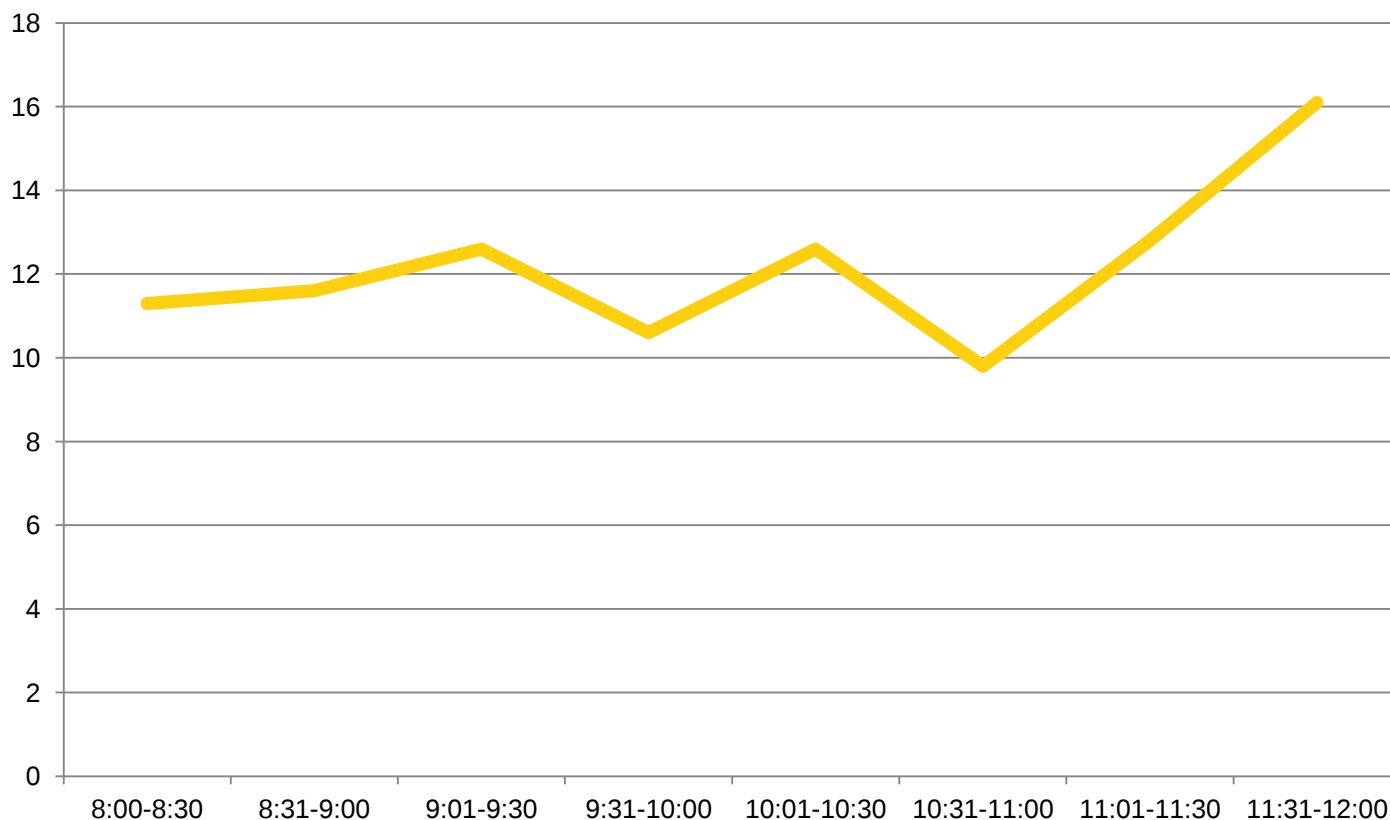


Kielletyn toiminnan osuus päivähoiton yleisessä toiminnassa



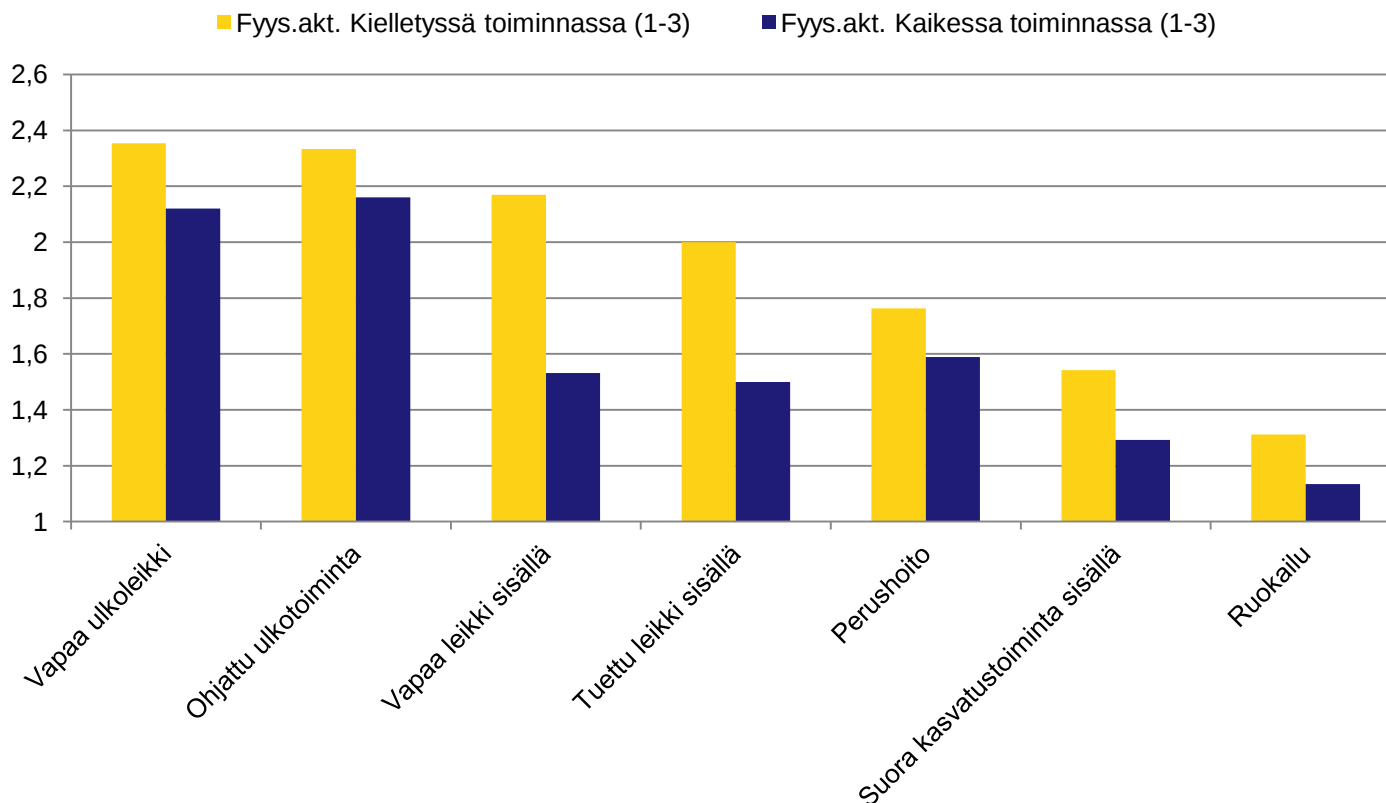


Kielletyn toiminnan määrän vaihtelu klo 8-12



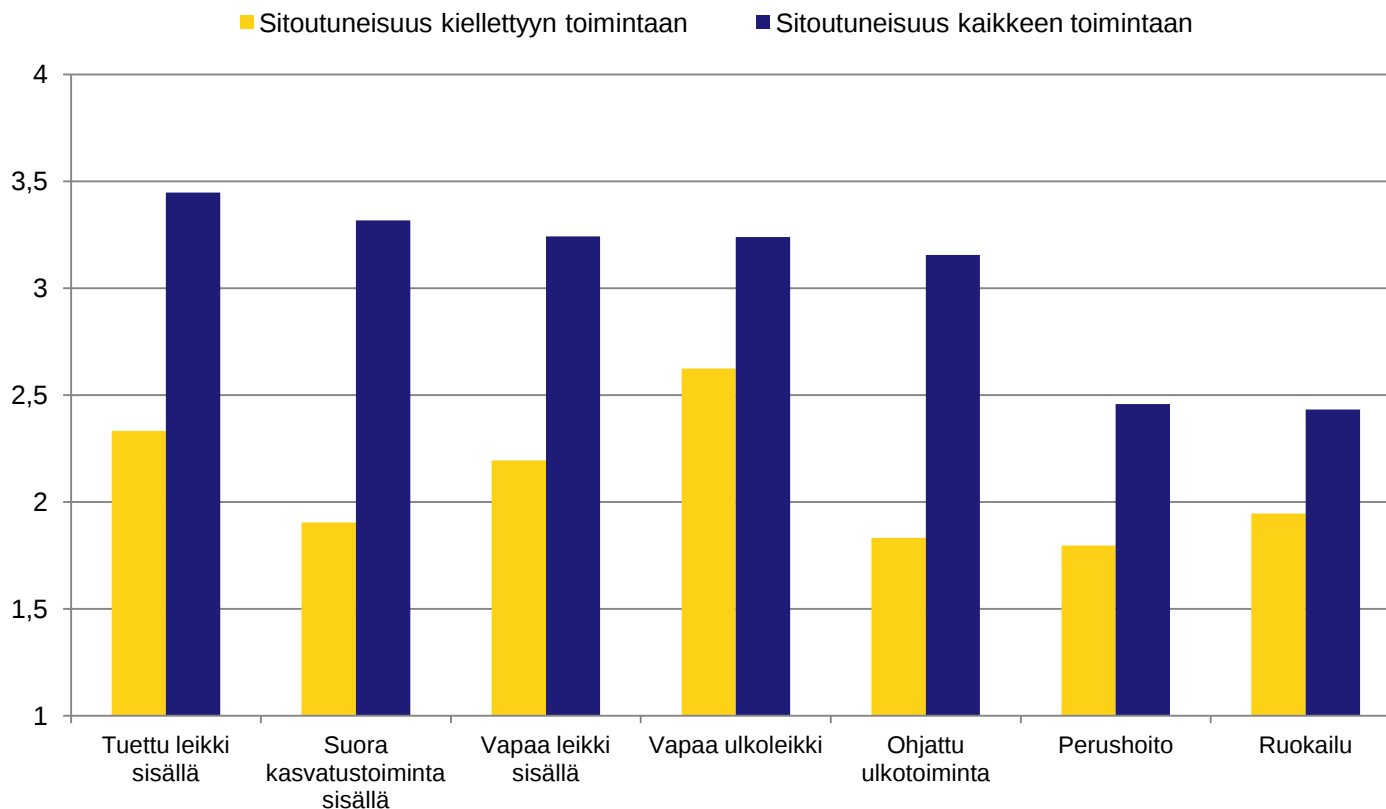


Fyysinen aktiivisuus kielletyssä ja kaikessa toiminnassa



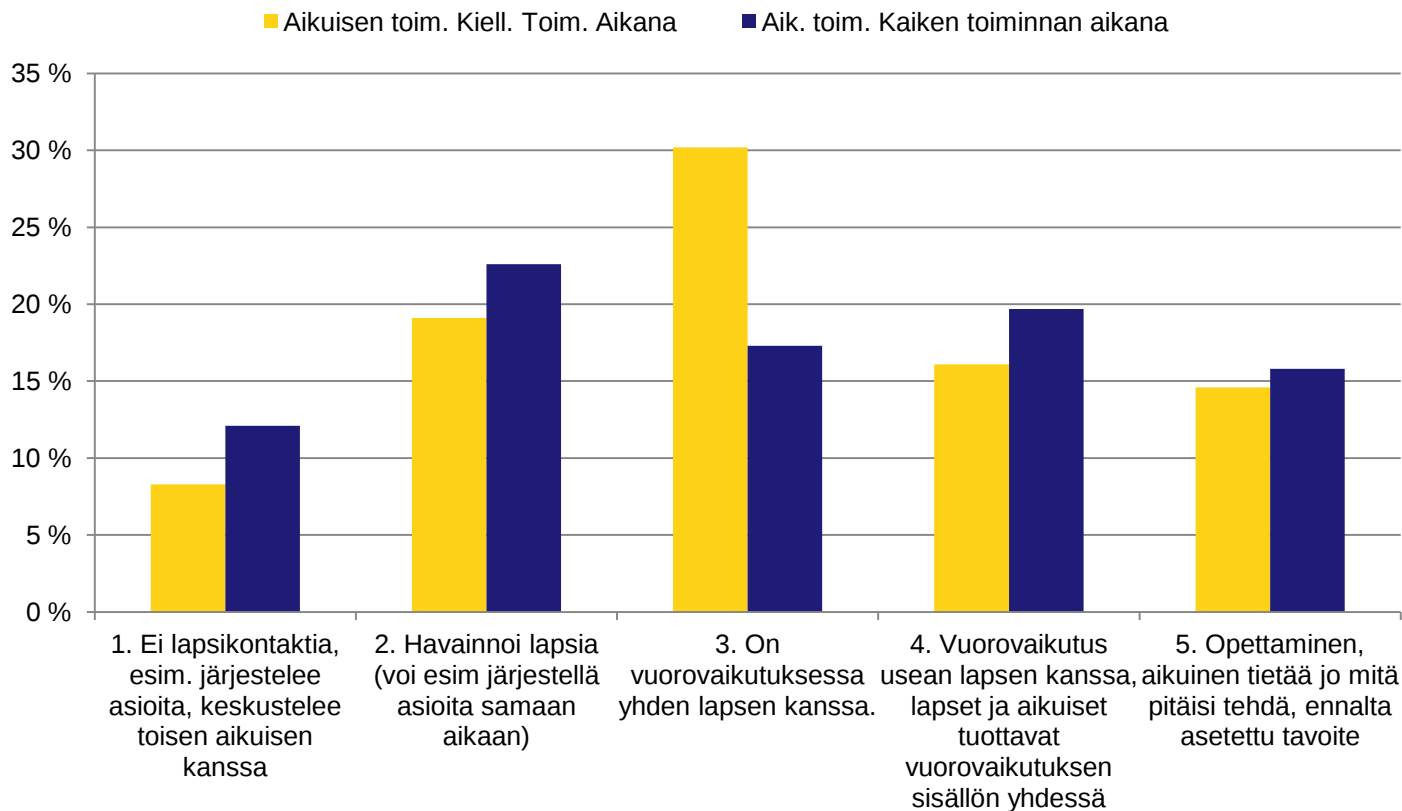


Lasten sitoutuneisuus (1-5) kiellettyyn ja kaikkeen toimintaan



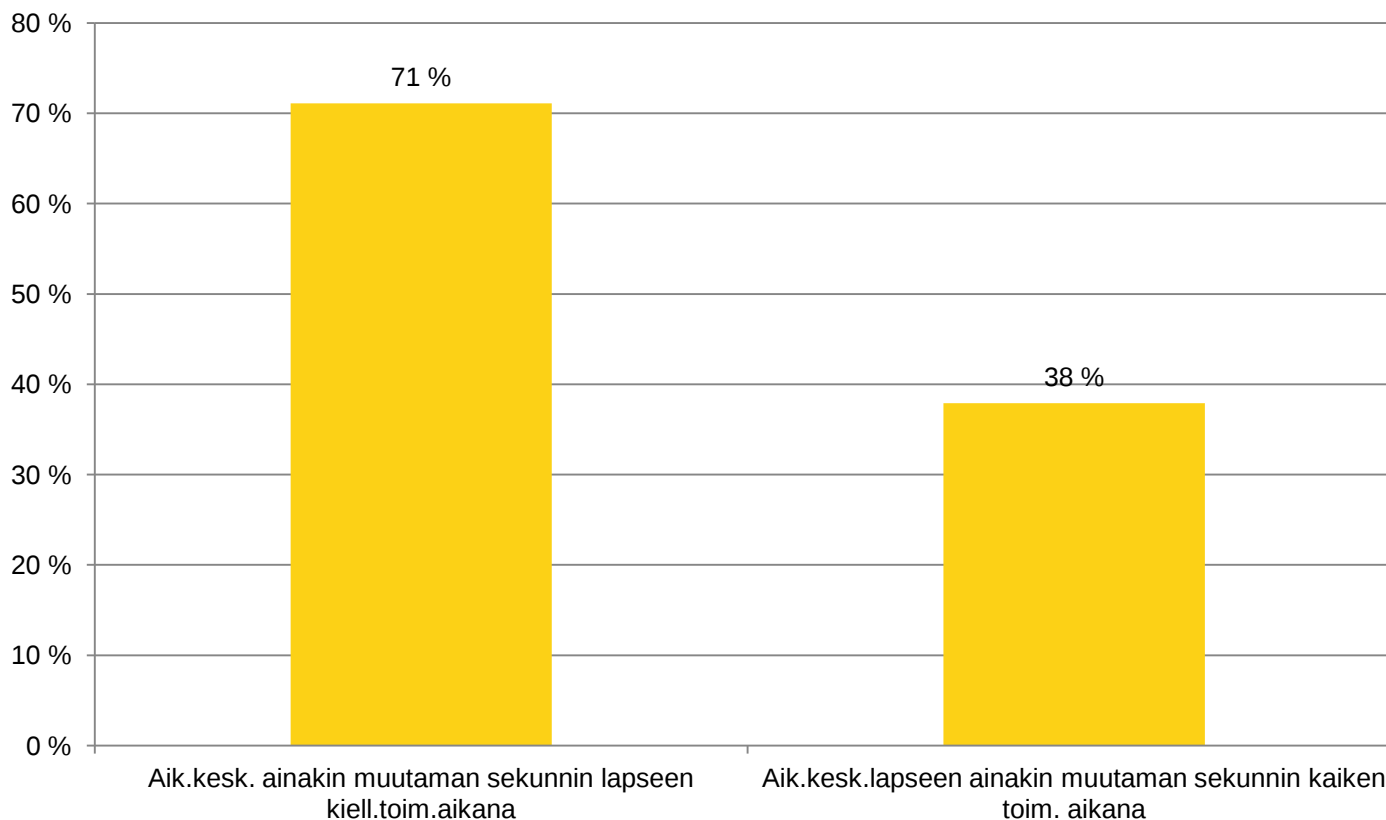


Aikuisen toiminta lapsen kielletyn toiminnan aikana



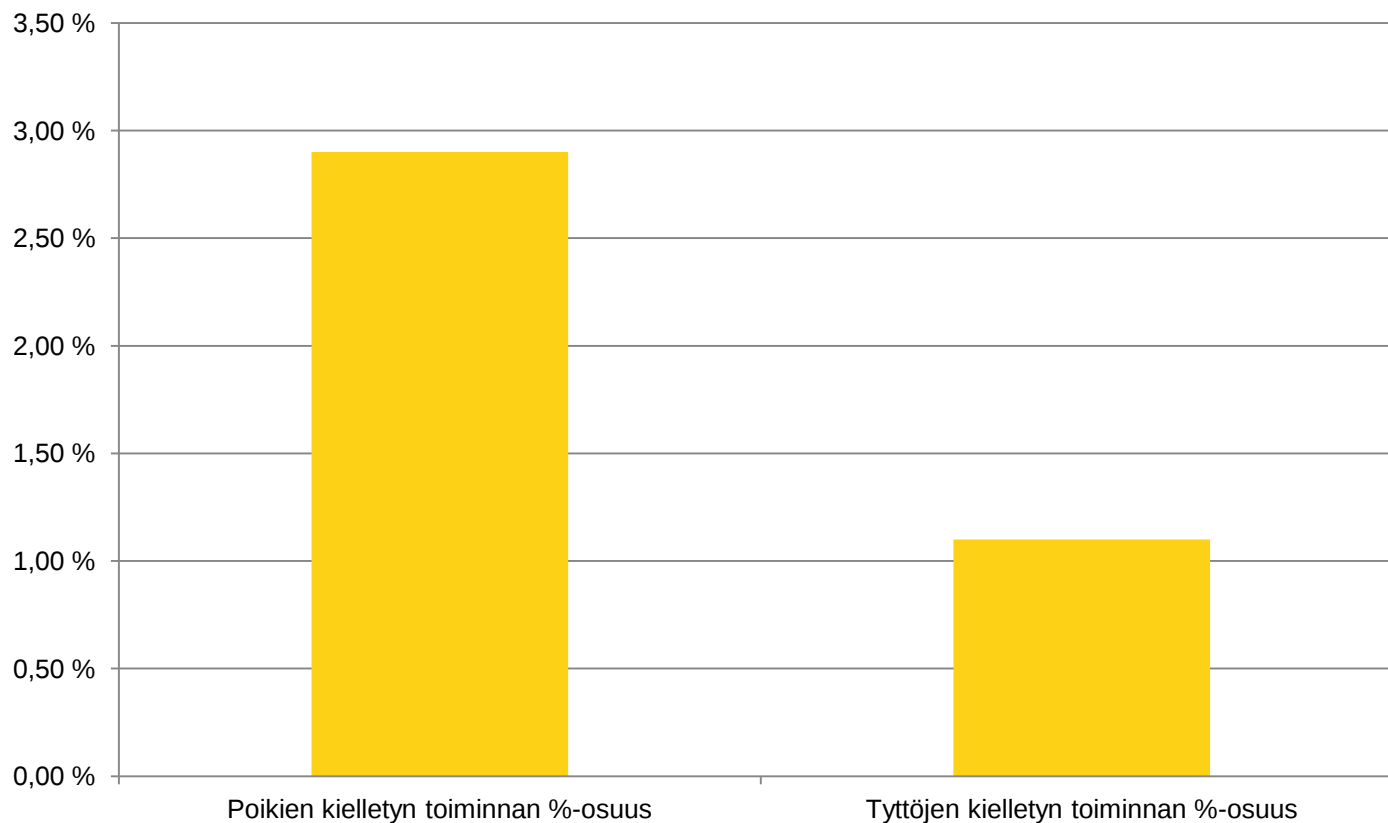


Aikuisen huomion kohdistaminen lapseen kielletyn toiminnan aikana



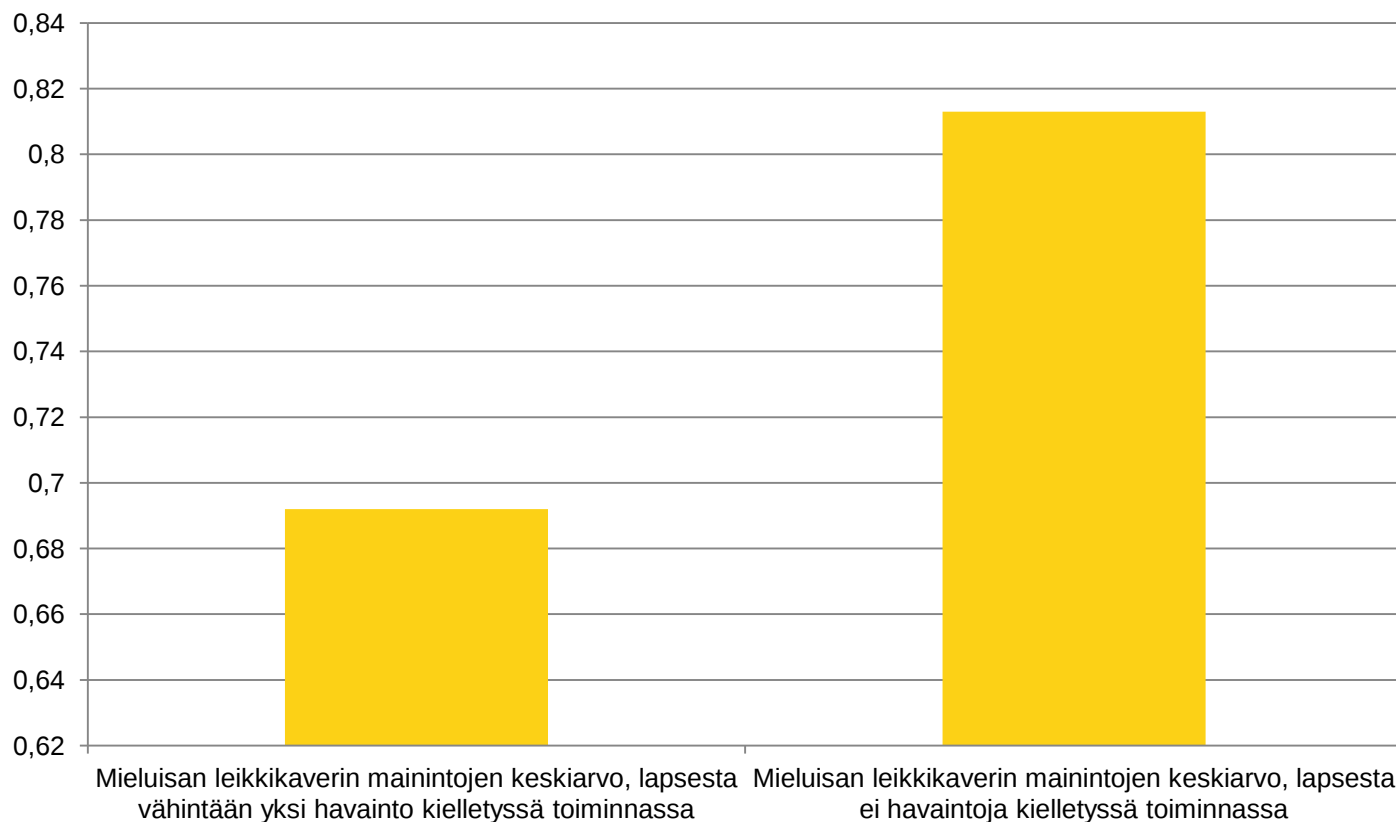


Poikien ja tyttöjen kielletyn toiminnan prosenttiosuudet



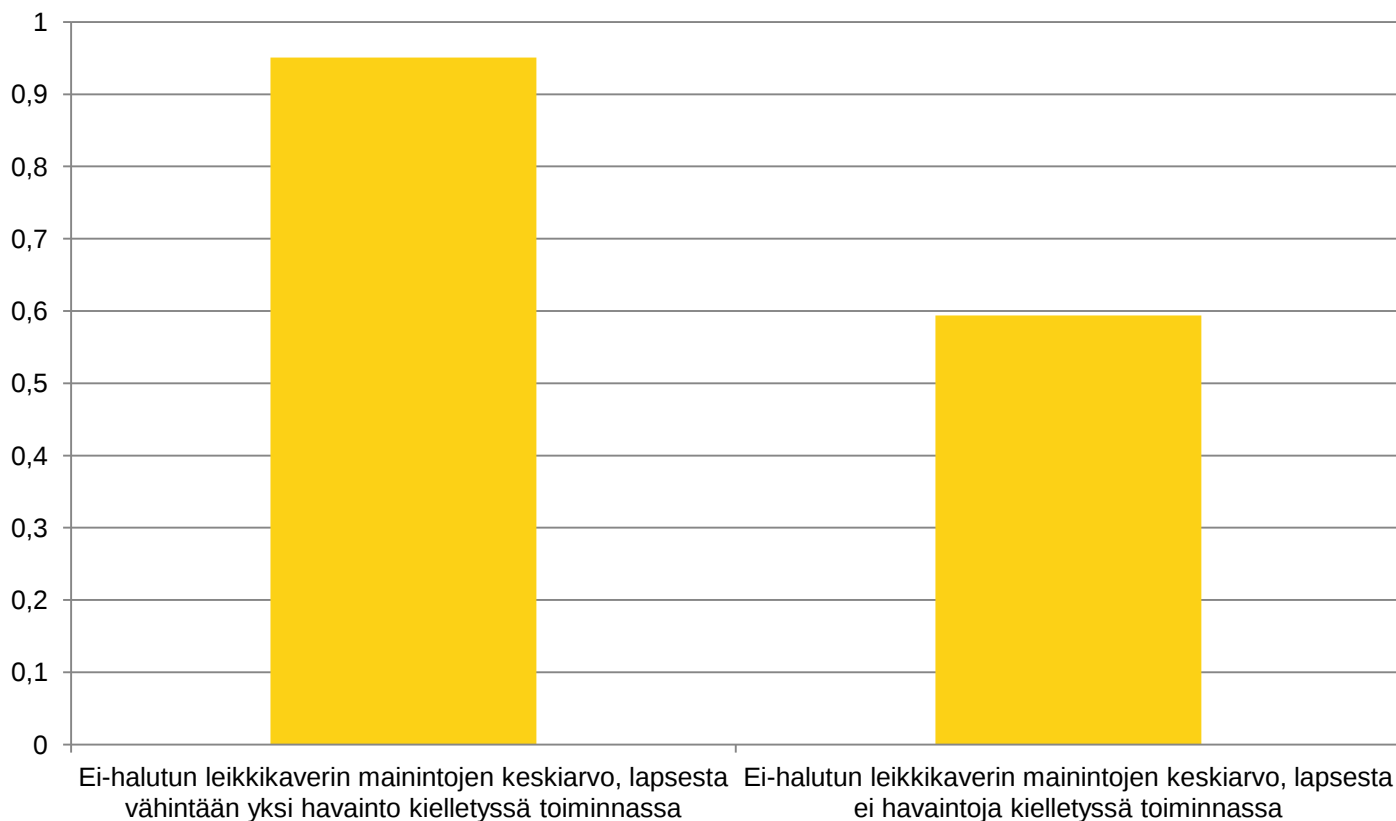


Mieluisan leikkikaverin mainintojen keskiarvot lapsilla, joilla on havaintoja kielletystä toiminnasta ja muilla lapsilla



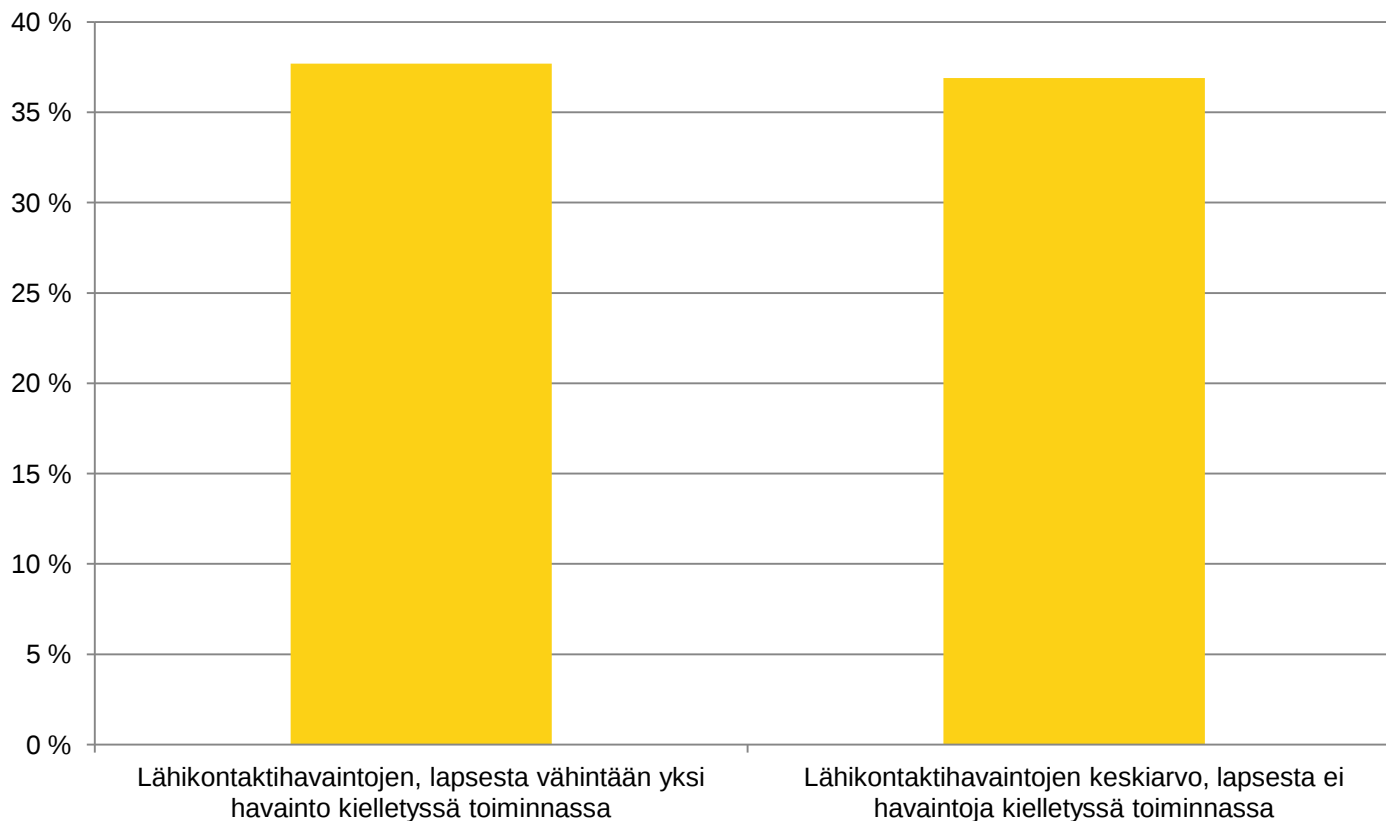


Ei-halutun leikkikaverin mainintojen keskiarvo lapsilla, joilla on havaintoja kielletystä toiminnasta ja muilla lapsilla





Lähikontaktihavaintojen osuus kaikista havainnoista kiellettyä toimintaa havaituilta ja muilta lapsilta





Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 1

	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
Oppimisympäristön kuvaus		
1 Kasvatustoiminta tapahtuu enimmäkseen pienissä ryhmissä ja eriyttäen	3,75	3,67
3 Lasten toimintaa dokumentoidaan ja havainnoidaan runsaasti.	3,32	3,41
8 Erilaisia projekteja ja teemoja kehitellään usein yhdessä lasten kanssa.	2,55	2,44
10 Koko lapsiryhmä osallistuu joka päivä yhteiseen ryhmäkokoonntumiseen.	4,09	4,3
12 Lapset osallistuvat runsaasti toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.	2,33	2,1



Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 2

	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
Oppimisympäristön kuvaus		
13 Ryhmässä on useita maahanmuuttajalapsia tai lapsia erilaisista kulttuuritaustoista.	1,64	1,46
14 Jostakin syystä ilo, huumori ja hyvinvointi eivät ole kuvanneet lapsiryhmäämme kovin hyvin viime aikoina.	1,7	2,01
15 Jostakin syystä tunneilmaisu ei ole kovin rikasta tai sallittua ryhmässämme.	1,32	1,23
18 Pedagogista johtajuutta ja kasvatuskulttuurin kehittämistä tulisi vahvistaa yksikössämme.	3,19	3,05
19 Henkilöstön vaihtuvuus on pieni.	3,67	3,46



Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 3

Oppimisympäristön kuvaus	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
21 Perushoito-, pukemis- ja siirtymistilanteet ovat ryhmässä rauhallisia.	3,13	2,9
22 Musiikki (laulut, soittaminen, esitykset ja kuuntelu) on erittäin tärkeää ryhmässämme.	3,84	3,74
25 Teemme paljon retkiä ja hyödynnämme lähiympäristöä.	4,18	4,49
26 Lasten leikit kestävät ja kehittyvät usein viikkoja.	2,64	2,39
28 Ryhmän aikuiset käyttävät paljon aikaa osallistumalla lasten leikkiin.	3,14	3,01



Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 4

	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
Oppimisympäristön kuvaus		
30 Lasten jako pienryhmiin ja leikkiryhmään tapahtuu aikuisten toimesta ja pedagogisin perustein, ei lasten itsensä tekemänä.	3,32	3,43
32 Ryhmässä on paljon draamaleikkejä (nukketeatteria, esityksiä, näytelmiä).	2,97	2,88
33 Ryhmässä on paljon käsitöitä (askartelua, leivontaa, teknistä työtä).	3,56	3,65
34 Ryhmässä leikitään paljon roolileikkejä.	3,87	3,66
35 Ryhmässä käytetään paljon satuja, tarinoita, loruja ja kirjoja.	4,5	4,62



Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 5

	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
Oppimisympäristön kuvaus		
36 Ryhmässä käytetään runsaasti informaatioteknologiaa (tietokoneita, välineitä ja digitaalista media).	1,58	1,67
38 Historiallis-uskonnollinen orientaatio on tärkeä osa kasvatustoimintaamme.	2,29	2,45
40 Eettinen orientaatio on tärkeä osa kasvatustoimintaamme.	4,43	4,55
42 Matemaattinen orientaatio on tärkeä osa kasvatustoimintaamme.	3,6	3,74
47 Lapsia kannustetaan ja heidän menestymistään tuetaan runsaasti.	4,59	4,65



Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 6

	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
Oppimisympäristön kuvaus		
48 Lasten luovuus ja itseilmaisuus ovat ryhmän aikuisten mielessä jatkuvasti.	3,86	3,96
49 Lasten itseluottamusta ja minäkuvaa (identiteettiä) käydään paljon läpi ryhmän kasvatustilaisuuksissa.	3,99	4,14
50 Lasten tunne-elämän tarpeet ovat usein pääasiana pedagogisissa keskusteluissa.	3,71	3,81
51 Lasten uteliaisuuden ja tutkimisen tukemista mietitään paljon toimintaa suunniteltaessa.	3,04	2,93
52 Lasten väliset suhteet ovat keskeisiä aiheita pedagogisissa keskusteluissamme.	4,11	4,2



Oppimisympäristö ja kielletty toiminta 7

	Ei kiellettyä toimintaa	Kielletty toiminta
Oppimisympäristön kuvaus		
56 Työ yksikössämme on tehokasta, suunnitelmallista ja tavoitteellista.	3,87	4,09
Osallistava summamuuttuja	2,98	2,88
Vasupainotteinen summamuuttuja	3,3	3,39



Miten vähentää kiellettyä toimintaa perushoitotilanteissa?

Kielletty toiminta on yleisintä perushoitotilanteissa. Ilmiötä.

Olisiko mahdollista vähentää kiellettyjen asioiden määrää?

Mikä tekee lounaan jälkeisistä perushoitotilanteista ristiriitaisia ja miksi ne niin usein repeytyvät kiellettyyn toimintaan?

Miten vähentää häiriöiden määrää perushoitotilanteissa?

Voisiko kiellettyjä asioita tekeville lapsille antaa jotakin rakentavampaa tekemistä?

Miten auttaa lapsia saamaan ote omista aktiviteeteistaan?



Miten tehdä fyysisestä aktiivisuudesta sallitumpaa?

Korkeampi fyysinen aktiivisuus liittyy kiellettyyn toimintaan.

Yhteys on kuitenkin välillinen, sillä ulkoleikissä lapset ovat fyysisesti tavallista aktiivisempia, mutta samaan ulkona tehdään vähemmän kiellettyjä asioita.

Miten tarjota lapsille lisää mahdollisuuksia liikkumiseen?

Miltä päivähoito näyttäisi jos se rakennettaisiin alusta asti uudestaan lasten liikkumisen tarpeita pitäen ja sen jälkeen sovitettaisiin muut tarpeen tämän perustarpeen edellyttämällä tavalla?



Miten aikuisten pitäisi suhtautua kiellettyyn toimintaan?

Aikuiset ovat enemmän vuorovaikutuksessa lasten kanssa jotka tekevät enemmän kiellettyjä asioita. Aikuisilla on myös vähemmän aikaa käyttää lasten observoimiseen.

Suomalaisessa päiväkodissa aikuisilla on vähemmän aikaa opettamiseen kun lapset tekevät jotakin kiellettyä.

Kielletty toiminta saa aikuisilta kaksi kertaa enemmän huomiota kuin muut toiminnot. Lisääntynyt huomio voi synnyttää kehän. Kun kaikkien huomio kiinnittyy kiellettyyn toimintaan, kielletty toiminta täyttää kaikkien tietoisuudessa todellista suuremman osan.

Kielletty toiminta värittää ansaitsemaansa suuremman osan koko toiminnasta. Mitä muuta kasvattajat voivat tehdä vähentääkseen kiellettyä toimintaa kuin sukeltaa mukaan tilanteeseen ja jakaa sille huomiotaan?



Miten tyttöjen ja poikien suhdetta kiellettyyn toimintaan tulisi käsitellä?

Tyttöjen nähtiin tekevän vähemmän kiellettyjä asioita kuin poikien. Tai ainakin voidaan sanoa että poikien havaittiin tekevän enemmän kiellettyjä asioita.

Onko päivähoidon aktiviteetit tehty sopimaan paremmin tyttöjen tapaan toimia? Usein poikien rooli-odotuksiin kuuluu huonompi käytös kuin tyttöillä. On kuitenkin huomattava, että suurin osa pojista ei tehnyt kertaakaan havainnoinnin aikana mitään kiellettyä.

Suurin osa kasvattajista on naisia, onko tällä mitään tekemistä minkään kanssa? Miten odotukset ”huonosti käyttäytyvistä pojista” vaikuttavat yleisesti kaikkien poikien rooliin ja käyttäytymisodotuksiin?

Miten auttaa sekä tyttöjä että poikia käsittelemään kielletyn toiminnan perusteita ja etsimään rakentavia vaihtoehtoja?



Miten auttaa lapsia saamaan parempi ote kielletyistä toiminnoista?

Lasten kielletyt toiminnot eivät ole tarkasti suunniteltuja ja tarkoituksellisia. vaan tapahtuvat useimmiten hajanaisissa ja kontrolloimattomissa tilanteissa ilman mitään selvää kohdetta.

Lapsilla joilla on vaikeuksia saada ote omasta toiminnastaan, on vaikea keskittyä ja käyttäytyä fiksusti uusissa tilanteissa. Uusi haastava tilanne opettaa lapselle, ettei hän pysty käsittelemään tilannetta ja lapsi turhautuu.

Lapsi tottuu turhautumaan epäselvissä tilanteissa ja reagoimaan vahvasti. Miten aikuiset voisivat ennakoida näitä tilanteita ja auttaa lapsia ohjaamaan toimintaansa rakentavampaan suuntaan?



Miten autetaan kiellettyjä asioita tekeviä lapsia avaamaan omia strategioitaan tilanteissa?

Lapset jotka tekevät paljon kiellettyjä asioita omaavat vähemmän vetäytyviä ja enemmän suljettuja strategioita kuin muut lapset.

Lapset eivät tuota tilanteeseen korvaavia strategioita, vaan pitäytyvät tiukasti omissa näkemyksissään. Näiden lasten tulisi tottua avaamaan muidenkin näkökulmia ja katsomaan sääntöjä muidenkin näkökulmasta. Lasten tulisi käsitellä ongelmia muiden kanssa.

Jääräpäisillä asenteillaan lapset eivät pysty joustamaan. Kiihtyneisyys ja fyysinen aktiivisuus lisäävät näkemysten fokuusoitumista ja jäykkyyttä. Kiellettyjen asioiden prosessointi ja omien näkemysten avaaminen edellyttävät rauhallista ja turvallista ilmapiiriä.

Saattaa olla niin, että olisi parempi kiinnittää huomiota kiellettyyn toimintaan vasta kun tunnekuuhu on laskeutunut, jolloin asiaa voisi tarkastella rauhassa eri puolilta. Ryhmissä joissa on vähemmän kiellettyä toimintaa, ristiriidat ratkaistaan yhdessä lasten kanssa.



Miten auttaa runsaasti kiellettyjä asioita tekeviä lapsia rakentaviin prosesseihin muiden lasten kanssa?

Ryhmissä joissa lapset tekevät vähemmän kiellettyjä lapset osallistuvat enemmän toiminnan suunnitteluun ja toiminnan kehittämiseen.

Kasvattajien on tietoisesti annettava lapsille tilaisuuksia osallistua, jotta lapset voivat tottua osallistumiseen. Kun ryhmädynamiikka menee vinoon lapset oppivat pitämään entistä tiukemmin omista näkökulmistaan aikuisten puristaessa myös entistä kovemmin vastakkaiselta puolelta.

Kun lasten ja aikuisten näkemykset onnistutaan yhteisessä prosessissa muuttamaan yhteisiksi vastakkainasettelujen määrä vähenee ja lapset näkevät automaattisesti asian myös toisen näkökulmasta.

Lienee parasta aloittaa yhteisten prosessien kehittäminen rauhallisista ja turvallisista tilanteista.



Miten lisätä lasten vaikutusmahdollisuuksia kiellettyyn toimintaan?

Ryhmissä joissa aikuisten ideat ohjaavat tapahtumien kulkua lapset eivät opi ohjaamaan omia ideoitaan.

Tiukasti aikuisten ohjaama toiminta ei anna tilaa lasten tuottamalle muutokselle, jolloin syntyy konflikteja lasten kanssa joilla on jäykemmät ja hajaantuneemmat toimintamallit.

Osa aktiviteetteihin käytetystä ajasta täytyy varata kehittyvien prosessien kypsyttelyyn.



Miten luodaan rauhallisempi oppimisympäristö ja vähemmän häiriöitä?

Pienryhmät näyttävät vähentävän kiellettyä toimintaa. Kun lapsilla on enemmän mahdollisuuksia itseohjautuvaan leikkiin ja tilaisuus pitkäkestoiseen leikkiin, lapset oppivat prosessoimaan suljettuja toimintamallejaan eteenpäin.

Kun lapsilla on käytettävissään riittävästi mielekkäitä toiminnan malleja, leikkimateriaalit ovat monipuolisia ja virittäviä, oppimisympäristö näyttää auttavan vähentämään kiellettyä toimintaa.



Miten auttaa lapsia joilla on enemmän kiellettyjä toimintoja luomaan rakentavampia sosiaalisia suhteita?

Lapset jotka tekevät paljon kiellettyjä asioita, ovat tavallista enemmän kontaktissa lapsiin jotak eivät näy muuttavansa asioita ja vain hyväksyvät epäonnistumistilanteen. Tällöin lapset eivät opi vaikuttamaan tilanteeseensa kavereiltaan.

Kiellettyjä asioita tekevien lasten kavereilla on vähemmän muutoshakuisia näkemyksiä.

Kaverisuhteen molemmat lapset ovat usein erityislapsia, joiden ongelmat ovat kasaantuneet yhteen. Miten katkaistaan rikkovan käytöksen ja epävarmojen vuorovaikutussuhteiden kehä?



Miten autetaan paljon kiellettyjä asioita runsaasti tekeviä lapsia saamaan positiivinen minäkäsitys?

Lapset jotka tekevät enemmän kiellettyjä asioita saavat enemmän kielteistä palautetta ja huomiota kasvattajilta. Nämä lapset ovat muiden lasten joukossa epäsuosittuja leikkikavereita.

Lapset jäävät jumiin jäykkien näkemystensä sisään. Joillekin lapsille negatiivinenkin huomio on parempi kuin ei huomiota lainkaan. Nämä lapset tarvitsevat positiivista palautetta pienemmistäkin rakentavan toiminnan yrityksistä.

Tavoite

Halutaan jotakin sellaista, jota ei vielä ole.
Välttämättömät taidot, eri sisältöalueet, oppimaan oppimisen taidot.
Sopimukset, valmistautuminen, seuranta.
Selkeä kuva mitä tavoitellaan, miten tavoite saavutetaan.
Tuotetaan tarvetila, motivaatio, tunne ja sopiva viireystila onnistumisen takaamiseksi.
Selkeä suunnitelma, jossa huomioidaan vaiheet, taidon karttuminen, sopiva vaikeusaste, autonomia, minimoidaan häiriöt.
Kannustamalla, lapsia yksilöllisesti huomioimalla ja onnistumisesta iloitsemalla saadaan lisäpotkua.
Tavoitteita voidaan myös ylikorostaa, jolloin on vaikea antaa arvoa nykyhetkelle tai yllätyksille.

Näkemyksen ja toiminnan ero

Mahdollisuus

Testataan todellisuutta, kasvatus on löytämistä, kulttuurin tuottamista.
Mahdollisuuksia voi ideoida miten paljon tahansa, ne eivät velvoita, mutta niitä voi käyttää ja tuhlaa mielinmäärin.
Lapsista lähtevä toiminta, vapaa leikki.
Lapset mukaan suunnitteluun, tutkitaan yhdessä.
Aikaa omiin projekteihin, tuki ja rohkaisu.
Luovuus, kehittäminen, pienestä suurta.
Rentoutunut, turvallinen, jännittävä, leikkisä ote.
Aikuinen valmistautuu monipuolisesti, vaihtoehtoja miettien.
Prosessissa yllätykset ovat tervetulleita, epämääräisyys tekee uteliaaksi.
Mahdollisuuksien avaamisessa voidaan kurkottaa myös liian kauas, jolloin ei saada mitään valmiiksi tai ajaudutaan kaaokseen.

Näkemyksen ja toiminnan yhteys

Eriytyminen (Kaaos)

Aikuinen on kuin hyvä palomies kriisitilanteessa: varautunut moneen, yhteydet kunnossa (tukiverkosto, varasuunnitelmat).
Turhat, poistettavat, odotus, välineellisyys, ahtaus, puute, sietäminen.
Hae apua naapurista, hajota ja hallitse.
Pienryhmät, eriyttäminen, toiminnan vaihtelu.
Oltava pelivaraa (sijaiset, sairaudet, turvallisuus).
Voimavarojen kartoitus ja painotus (johtaminen, aloitteellisuus).
Resurssointi (ei täytetä päivää).
Kaaos koetaan yleensä tuhoavana, mutta rakenteiden purkautumisessa piilee uuden muodon siemen.

HELSINGIN YLIOPISTO

HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Orientaation lähteillä - varhaiskasvatuksen kehittämisprojekti / Suomi - Taiwan

Harmonia

Ei anneta olemassa olevan hyvän tulla itsestään selväksi, näkymättömäksi.
Arvostamalla nykyisyyttä arvostamme lasta, vanhempia, työyhteisöä ja itseämme.
Omatoimisuus, kiireetön päivärytmi, perushoito, siirtymätilanteet, porrastukset, lukuhetket, sylihetket, lepo, laulaminen.
Säännöllisyys, luottamus, hyväksyntä, harjoittelu, kertaus, automaatio (syksyllä tsempataan, talvella nautitaan)
Mitä enemmän hyvät asiat ovat rutiinia, sitä enemmän resursseja jää muuhun.
Harmonia voi olla myös liiallista, kun pinttyneet tavat estävät tarpeellisen muutoksen.

Ei kehitystä



Kielletty toiminta lasten orientaatio

	Unstandardized Coe		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
Vakio	0,033	0,003		9,331	0
Sukupuoli	-0,013	0,002	-0,171	-5,818	0
Omaehtoinen: toinen vie lelun	0,011	0,003	0,104	3,525	0
Epätietoinen: et pidä open järjestämästä toiminnasta	-0,009	0,003	-0,087	-2,888	0,004
Epätietoinen: haluat vaihtaa leikkiä	0,007	0,003	0,065	2,158	0,031

Hierarkkinen regressioanalyysi, sukupuoli kontrolloitu



Kielletty toiminta ja lasten orientaatio 2

	Unstandardized Coe		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0,034	0,009		3,695	0
Sukupuoli	-0,016	0,003	-0,196	-5,558	0
Ikä kuukausina	7,84E-05	0	0,028	0,732	0,464
Omaehtoiset vastaukset lasten kanssa	0,029	0,011	0,094	2,619	0,009
Vetäytyvät vastaukset lasten kanssa	-0,02	0,009	-0,08	-2,119	0,034



Lapsen taidot ja kielletty toiminta

	Unstandardized Coe		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0,043	0,008		5,585	0
Sukupuoli	-0,013	0,003	-0,166	-4,878	0
Ikä kuukausina	0	0	0,083	2,554	0,011
Lapsen keskittymiskyky on hyvä	-0,008	0,001	-0,229	-6,268	0
Lapsella on tahdonvoimaa ja hän käyttää vaikutusvaltaansa muihin lapsiin	0,006	0,001	0,203	5,957	0
Toimii tilanteen mukaan uusissa haastavissa tilanteissa	-0,006	0,001	-0,158	-3,915	0
On itsenäinen ja itseohjautuva	0,003	0,001	0,086	2,046	0,041